

DOMA PETRA

Az idegen vonzásában

Sadayakko, Matsui Sumako és Hanako:
színésznők az interkulturális színház
kontextusában

Doma Petra

Az idegen vonzásában

DOMA PETRA

Az idegen vonzásában

Sadayakko, Matsui Sumako és Hanako:
színésznők az interkulturális színház
kontextusában

Kronosz Kiadó

Pécs, 2022

SziTU – SZÍNHÁZTUDOMÁNYI KISKÖNYVTÁR

A Kronosz Kiadó
és a PTE BTK Színházi Programjának
közös sorozata

Sorozatszerkesztő:
P. MÜLLER PÉTER

Jelen elektronikus kiadvány a Kronosz Kiadó gondozásában
2022-ben megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

print ISBN 978-615-6339-65-2

pdf ISBN 978-615-6339-66-9

A borítón a Fushimi Inari szentély látható
Fotó: Doma Petra

A szerző fotóját Sárvári Melinda készítette

ISSN 2415-8941

© Doma Petra, 2022

© Kronosz Könyvkiadó Kft., 2022

*Nagyszüleimnek
Szüleimnek
Ferinek*

TARTALOM

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	9
BEVEZETÉS	11
FOGALMI KERETEK, MEGHATÁROZÁSOK	17
Színház a kultúrák között	17
„Keleti” és „nyugati” színház	30
Világszemléleti különbségek	35
Az interkulturális színház	44
<i>Látens és manifeszt interkulturális színház</i>	52
A MEIJI-MEGÚJULÁS ÉS KÖVETKEZMÉNYEI	61
A változás elkerülhetlensége	62
„Kiválni Ázsiából és európaivá lenni”	65
Kulturális kölcsönhatások megjelenése	68
<i>Kabuku</i> – elhajolni	73
Az új színházi energiák katalizátora – A <i>shinpa</i> és Kawakami Otojirō	81
SADAYAKKO	91
<i>A gésa és a lovag</i> – Alkotók, előzmények, háttér	92
Kawakami Sadayakko	110
<i>Sadayakko sztárrá válása</i>	118
A Kawakami-társulat Európában	123
<i>A világ körül</i> – <i>Seigeki</i> és nyugatiasodás	141
A Kawakami-társulat Shakespeare-adaptációi	152
„Gésa lovag nélkül” – Sadayakko önálló karrierje	155
<i>Japán első színésznőképzője</i>	157
<i>Önálló karrier és visszavonulás</i>	160

TARTALOM

MATSUI SUMAKO ÉS HANAKO	165
Matsui Sumako – Egy modern nő a japán színpadon	165
Az új dráma – <i>Shingeki</i>	166
Az új nő és a „jó feleség, bölcs anya”	172
<i>Egy japán színésznő a Babaházban</i>	180
<i>Egy japán színésznő az Otthonban</i>	188
Hanako – Egy japán nő európai színpadon	203
Hanako, a kreáció	209
Hanako reprezentációi	219
<i>Hanako, a modell</i>	220
<i>Hanako, a (hős)nő</i>	229
<i>Egzotikumba csomagolt naturalista halál</i>	234
 SADAYAKKO ÉS HANAKO BUDAPESTEN	 239
Japán megjelenése a magyar köztudatban	239
Japanizáló előadások Magyarországon	245
Japán előadások Magyarországon	253
Sadayakko Budapesten	259
Hanako Budapesten	269
 BEFEJEZÉS	 281
 FÜGGELÉK	 287
Keleti szavak átírása	287
Útmutató a Hepburn-átíráshoz	294
 FELHASZNÁLT IRODALOM	 295
KÉPEK FORRÁSA	315
NÉVMUTATÓ	317
TÁRGYMUTATÓ	323

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Amikor befejeztem a disszertációm, úgy döntöttem, hogy nem írok köszönetnyilvánítást, ugyanis a szöveg leadása még nem jelentette a folyamat végét, lezárását. Tudtam, hogy a doktori védésig még nagyon sokan fognak hozzászólni, tanácsokkal ellátni, főként, ha esetleg később megjelenik a szöveg könyv formájában. Így is történt. Éppen ezért, most szeretném mindenkinek külön megköszönni az elmúlt években nyújtott segítséget.

Rengeteg hálaival tartozom témavezetőmnek, Rosner Krisztinának, aki javasolataival segített, terelgetett a disszertációírás egész folyamata alatt, és sokat beszélgetett velem, még ha nagyon távol is voltunk egymástól térben. Külön köszönet illeti Kiss Gabriellát, aki mindig újabb és újabb elemzési szempontokkal látott el, nemcsak a disszertációírás, hanem már mesterképzésbeli tanulmányaim során is. Opponenseim, Duró Győző és Imre Zoltán számos hasznos tanáccsal láttak el, és olyan észrevételeket tettek, amelyek jelentősen segítik további kutatásaimat. Duró Győzőt további köszönet is illeti, amiért mindig rendelkezésemre állt és áll most is, ha bármilyen japán színházzal kapcsolatos kérdéssel fordulok hozzá.

Külön öröm volt számomra, hogy sokan olvasták és véleményezték a disszertációm egészét, illetve még az írás folyamata alatt a készülő szöveg egyes részeit. Így nagyon köszönöm az idejét, energiáját és tanácsait Dénes Mirjamnak, P. Müller Péternek, Sági Dalmának, valamint Antal Klaudiának, Antal-Bacsó Borbálának, Karsai Györgynek és Koósz Istvánnak. Köszönök

továbbá minden, az évek során nyújtott segítséget Czibula Katalinnak, Cseh Dávid Sándornak, Gajdó Tamásnak, Máté Zoltánnak, Schuller Gabriellának, Timár Andrásnak.

A disszertáció könyvvé alakítása során felbecsülhetetlen segítséget kaptam Erdélyi Ágnestől és Laczkó Krisztinától, akiknek ezúton is szeretném megköszönni önzetlen munkájukat. Örök hálával tartozom Dul Hedvig tanárnőnek, aki megszerettette velem a történelmet, és ezáltal nagyon fontos szerepe volt abban, hogy ez a könyv létrejöjjön.

Őszintén köszönök minden támogatást és segítséget csodálatos szüleimnek és nagyszüleimnek, az ő odaadásuk és szeretetük nélkül ez a szöveg sosem jött volna létre. És végül köszönök mindent, mindig Ferinek.

BEVEZETÉS

Kawakami Sadayakko (1871–1946), Matsui Sumako (1886–1919) és Hanako (1868–1945)¹ a japán színháztörténet megkerülhetetlen alakjai. Bár kortársak voltak, teljesen másképp gondolkodtak a színházról, a nők helyzetéről és szerepéről a japán társadalomban, s egészen eltérően definiálták saját magukat is, ami különböző módon, de hatással volt karrierjük alakulására és társadalmi megítélésükre. Ebben a kötetben társadalmi és szakmai öndefiníciójukat alapul véve e három színésznő munkásságán keresztül vizsgálom a nyugati és a japán színjátszásnak a 19–20. század fordulóján bekövetkezett „találkozását”, mégpedig az interkulturális színház elméleteinek a tükrében.

Sadayakko, akinek neve mellett ma a *Kōjien* enciklopédiában a „színésznő” (*joyū*) meghatározást találjuk,² soha nem akart színésznő lenni: pályafutását gésaként kezdte, s élete jelentős részében a „rég” Japán értékeit képviselte. Karrierjét és hírnevét férjének, Kawakami Otojirōnak és társulatának köszönhette. A Nyugaton és Japánban elért sikerei ellenére azon-

¹ A könyvben a japán szavakra a Hepburn-féle átírást alkalmazom, részletesen lásd a függeléket. A gyakori és népszerű vezetéknevek sokasága miatt a japán szakirodalomban bevett szokás az egyes személyekre a keresztnevükön utalni, így én is élek ezzel a módszerrel. Japánban a családnév áll elől, ezt követi az utónév, így, amennyiben nem angol szakirodalomról van szó, én is az eredeti sorrendet alkalmazom. Továbbá, ahol nincs külön feltüntetve, ott a saját fordításaim olvashatók.

² *Kōjien*, 6. kiadás, Iwanami Shoten, 2008, Kawakami Sadayakko szócikk.

ban csak akkor kezdett magára „valódi” színésznőként tekinteni, amikor – túljutva karrierje csúcán – 1908-ban megteremtette a japán színésznőképzés kereteit, és iskolát alapított.

Matsui Sumako viszont már fiatalkorától kezdve tudatosan készült a színészi pályára, s nagy hangsúlyt fektetett önreprezentációjára. Ő már a „modern” japán nő mintáját képviseli, aki – noha soha nem járt Európában vagy Amerikában – egész munkássága során nyugati típusú, professzionális színésznőként definiálta magát. Az említett enciklopédia róla szóló szócikke így kezdődik: „színésznő az új dráma [idején]” (*shingekijoyū*).³ Sumako neve tehát már szorosan összefonódik a nyugati értelemben vett modern dráma és naturalista színjátszás megjelenésével Japánban. Emiatt Sadayakko és Sumako esetében elengedhetetlen az adott színésznő munkássága tükrében a kor nőképeinek, a nő mint individuum megjelenésének és a japán színház modernizációjának az összekapcsolása, valamint ennek az oda-vissza hatásnak a bemutatása.

Hanako gyermekszínészként és tizenévesen gésaként is tapasztalatokat szerzett az előadó-művészetekben, mielőtt 1901-ben már egy kis japán társulat színésznőjeként Európába érkezett, ahol Loïe Fullernek köszönhetően ismertté vált. A Fuller által írt, az európai nézők számára eleinte egyértelműen japán, valójában azonban csupán sztereotip elemeket felvonultató, „japanizált” előadások főszereplője volt. Ezek azonban csak Európában voltak működőképesek, így Hanako – Sadayakkóval és Sumakóval ellentétben – Japánban nem lépett színpadra, hazatérését követően nem is folytatta színészi pályafutását.

Céлом az, hogy a három színésznő munkásságának összehasonlító elemzésével és értelmezésével átfogó képet adjak arról a folyamatról, amely a hagyományos japán színjátszásban egy új, az

³ *Kōjien*, i. m., Matsui Sumako szócikk.

eurocentrikus tekintet által dominált korszakban ment végbe. Hármójuk közül Sadayakko tekinthető a legismertebbnek nemzetközi szinten, köszönhetően a számos róla szóló monográfiának, tanulmánynak. Ezek közül a legjelentősebbek – főként ezekre támaszkodtam én is – Lesley Downer *Madame Sadayakko* (2003) című, részletes és átfogó, de inkább az életrajzra koncentráló könyve, Ayako Kano *Acting Like a Woman in Modern Japan* (2001) című színháztörténeti és feminista szemszögből egyaránt vizsgálódó, történeti áttekintést is nyújtó műve, valamint Joseph L. Anderson *Enter a Samurai: Kawakami Otojiro and Japanese Theatre in the West* (2011) viszonylag friss és rendkívül részletes és adatgazdag monográfiája a Kawakami-társulat amerikai és európai útjairól. Matsui Sumako rövid élete és kizárólagosan kelet-ázsiai munkássága révén kevésbé ismert a nyugati színháztörténetben, de annál jelentősebb Japánban, így többek között Ayako Kano említett művében Sadayakko pályafutásával állítja párhuzamba őt. Kimagasló értéket képvisel továbbá fennmaradt naplója, a *Botanbake*. Hanako esetében a nyugati és a japán szakirodalom is elsősorban Rodinnel való találkozására fókuszál, a legtöbb róla szóló könyvnek ez áll a középpontjában. Ezeket én is felhasználtam (Sawada Suketarō: *Rodan to Hanako* [1996]; Sukenobu Isao: *Maruseyu no Rodan to Hanako* [2001]), de a róla szóló fejezetrészen más szempontokat is érvényesíték karrierje vizsgálta során. Végül az Osztrák–Magyar Monarchiában is fellépő két színésznő, Sadayakko és Hanako esetében részletekbe menően áttekintem budapesti recepciójukat is.

A vizsgálatot mindenekelőtt azokra a korabeli kritikai reakciókra alapozom, amelyek a három színésznő esetében szembevetően egybehangzanak, és ugyanarra a két tényezőre reflektálnak: a szerep színészi megtestesítésének újszerű módjára és a három színésznek a nézői tekintet révén megtestesülő, radikálisan újszerű nőiségére. A vizsgálat kizárólag a Japán

és a Nyugat közötti interkulturális cserekapcsolatok tágabb kontextusába ágyazva értelmezhető, ezért egyaránt igényel japanológiai, illetve az európai és a keleti színháztörténetre vonatkozó tárgyi és módszertani ismereteket, valamint annak a társadalmi és történeti közegnek a feltárását, amely a vizsgált folyamatok keretét alkotja.

A színháztörténet-írás alapvető problémája, az egyes előadások rekonstrukciójában fontos szerepet játszó felvételek hiánya a 20. század elejére is jellemző. Ezért az előadások rekvizitumait, kritikáit és fennmaradt dokumentumait, valamint a korabeli közönség befogadásmódját elemzem. Ahhoz viszont, hogy a nézők „meg(nem)értésére” vonatkozóan következtetéseket lehessen levonni, vizsgálni kell a kulturális identitás fogalmát, illetve az interkulturalitás komplex szerepét. A „feltétlen megértés” határozottan nyugati szempontú vágya azonban viszszavisz a történeti meghatározottsághoz, „Kelet” és „Nyugat” különbözőségének elképzeléséhez, amely a gondolkodásbeli és világnézeti különbségekben keresendő. Ezeket az egész szövegre kiterjedő vizsgálódási szempontokat elemzem részletesen a *Fogalmi keretek, meghatározások* című fejezetben. A téma tárgyalása során kiemelt figyelmet fordítok arra, hogy a kortárs európai színháztudomány konceptuális sémáiban interpretált tények ne „kolonializálják”⁴ a japán színházi kultúra olvasatát, mi több: épp e két kulturális olvasat viszonyára reflektálok.

A *Meiji-megújulás és következményei* című fejezetben rövid áttekintését nyújtom a korabeli Japán színháztörténetének és jelentős fordulópontjainak. Japánban az 1868-as Meiji-megújulást (Meiji ishin) követő országnyitási program számtalan kultu-

⁴ A kolonializáció fogalma két szempontból is átvitt értelemben jelenik meg a szövegben. Egyrészt a posztkolonális diskurzus fogalmait is az interkulturális csere ábrázolására használom, másrészt 1945-ig valójában semmilyen idegen hatalom katonái nem léptek Japán területére.

rális változást idézett elő nemcsak a saját(nak hitt), hanem az idegen(nek tekintett) nyugati művészetről kialakult szemléletmódban is. Éppen ezért könyvemben igyekszem a nem csupán egyoldalú nyugati nézőpontú elemzéseket bemutatni, és a részben félrevezető, illetve européer konnotációkat idéző „Meiji-restauráció” vagy „Meiji-forradalom” összetételek helyett a „Meiji-megújulás” szókapcsolatot használok.⁵ A kelet-ázsiai ország színházi hagyományát addig ismeretlen impulzusok érték, amelyek megkérdőjelezték a több száz éves műfajok kizárólagos érvényességét, autonómiáját. E kontextus átfogóbb vizsgálata elengedhetetlen a téma megértéséhez.

Sadayakko karrierjének bemutatását a Kawakami-társulat két emblemikus, egy a „nyugati” és egy a „keleti” közönség számára készült előadás strukturálja. *A gésa és a lovag*, illetve *A világ körül* részletes ismertetésén és elemzésén keresztül láthatóvá válnak a japán társulat által alkalmazott interkulturális mechanizmusok, valamint a 19–20. század fordulójának jelentős japán színháztörténeti változásai, amelyek több európai színházcsinálóra is hatással voltak.

A *Matsui Sumako és Hanako* munkásságát áttekintő fejezet egyszerre ellenpontja és kiegészítése is az előző fejezetnek. Egyrészt kiegészíti a korabeli japán színháztörténeti információkat, másrészt felmutatja a színésznővé válás lehetséges alternatíváit. Sumako esetében szintén két kiemelkedő produkció (*Babaház*, *Otthon*) mellett tárgyalom a naturalista színjátszás meghonosodását a szigetországban, továbbá a személyéhez szorosan kapcsolódó korabeli genderproblémákat. Hanako esetében ugyan japán recepcióról nem beszélhetünk, annál fontosabb azonban

⁵ A kifejezést Takó Ferenc nyomán alkalmazom. Lásd Takó Ferenc, Fordítva. Nyugati társadalomfilozófiai koncepciók és terminusok „japanizációja” a korai Meiji érában, *Távol-keleti Tanulmányok*, 2017/2, 151–187.

elemezni Loïe Fullerrel közösen létrehozott, autentikusnak szánt produkcióikat és Hanako Fuller általi „megcsináltságát”.

A halálmotívumnak kiemelt jelentősége van mindhárom színésznő életében és karrierjében, s a színpadi halálreprezentáció az interkulturális vizsgálat mellett esetükben gender-szemponthú megközelítésre is lehetőséget ad. Ennek kiemelt szerepe lesz az egyes fejezetekben, valamint a Sadayakko és Hanako budapesti fellépéseit tárgyaló utolsó fejezetben. Utóbbi nemcsak a magyar színháztörténet szempontjából fontos: a budapesti fellépéseket a japán színésznőkkel foglalkozó szakirodalom eddig nem tárgyalta.

A továbbiakban tehát három szempont együttes érvényesítésével fogom leírni, elemezni és értelmezni egy térben és időben „távoli” múlt színész(nő)i teljesítményeit. Figyelembe veszem a színészi test és a megtestesített szerep viszonyát, az adott kulturális diskurzust és befogadói technikákat, továbbá a színészi önértelmezést meghatározó színészi normát.⁶ Mindezt kiegészíti a japanológiai, színháztörténeti és szociokulturális háttér és kontextus elemzése.

---

⁶ Vö. Patrice PAVIS, *Előadáselemzés*, Balassi Kiadó, Budapest, 2003, 59. és Kiss Gabriella, Hogyan testesül meg a színész teste? Gondolatok egy kulcsfigura gyávaságáról és a szerepkör színházi emlékezetéről, *Helikon*, LVII/1–2, (2011) 157–182.

FÜGGELÉK

Keleti szavak átírása

aikei	愛敬
Asada Itchō	浅田一鳥
Ashikaga Takauji	足利尊氏
atarashii onna	新しい女
Azushima	小豆島
bakufu	幕府
Banshu Sarayashiki	番町皿屋敷
ben (kínai)	本
bidan	美談
bitoku	美德
buke	武家
Bungeikyōkai Engeki Kenkyūsho	文芸協会演劇研究所
Bungeki Kyōkai	文劇協会
Bunmeiron no gairyaku	文明論之概略
bunraku	文楽
burakumin	部落民
Chikai Musubi Ukina no Tategaku	盟結艶立額
Chikamatsu Monzaemon	近松門左衛門
Chitose Beiha	千歳米坡
chūkan-engeki	中間演劇
Dai-Nippon Teikoku Kenpō	大日本帝國憲法
Dainippon Geigeki Kyōfūkai	大日本芸劇矯風会
danna	旦那
dao (kínai)	道
datsu-a nyū-ō	脱亜入欧
Dōjōji	道成寺
Echigo shishi	越後獅子

En no gyōsha	役の行者
Engekikairyō undō	演劇改良運動
Fujisawa Asajirō	藤沢浅二郎
Fujiwara Kamatari	藤原鎌足
Fukuzawa Yukichi	福澤諭吉
geijutsuka	芸術家
Geijutsuza	芸術座
geisha	芸者
Geisha to bushi	芸者と武士
gigaku	伎楽
giri	義理
Godaigo	後醍醐
Gokajō no goseimon	五箇条の御誓文
gonsai	権妻
gunjigeki	軍事劇
Hamuretto	ハムレット
hana	花
Hanako	花子
Hidari Jingorō	左甚五郎
hijō ni seiteki	非常に性的
Hiratsuka Raichō	平塚 らいちょう
honan	翻案
Hongōza	本郷座
Hui Lan Ji	灰蘭記
IX. Ichikawa Danjūrō	九代目市川團十郎
Ichikawa Kumehachi	市川九女八
II. Ichikawa Sadanji	二代目市川左團次
ichiyazuke	一夜漬け
Isami-engeki	伊佐水演劇
Ishiguro Tadanori	石黒忠憲
Ishihara Nakakichi	石原中吉
Itō Michio	伊藤道郎
Iwano Hōmei	岩野泡鳴
Iwasaki Momosuke	岩崎桃介
jidai-mono	時代物
jingju (kínai)	京剧

KELETI SZAVAK ÁTÍRÁSA

Jiyū Dōji	自由童子
Jiyūgekijo	自由劇所
Jiyūtō	自由党
joyū	女優
joyūgeki	女優劇
junzi (kínai)	君子
Jūyō Mukei Bunkazai Hojisha	重要無形文化財保持者
kabuki	歌舞伎
kabuki-mono	傾奇者
kabuki-odori	かぶきおどり
kabuku	傾く
kaidan	怪談
kairyō engeki	改良演劇
kata	形
Katagiri Katsumoto	片桐且元
Katō Hiroyuki	加藤弘之
katsureki-mono	活歴物
Katsushika Hokusai	葛飾北斎
Kawakami Jidō Gakugekien	川上児童楽劇園
Kawakami Kenpu	川上絹布
Kawakami Otojirō	川上音二郎
Kawakami Otojirō senchikenbunnikki	川上音二郎戦地見聞日記
Kawakami Sadayakko	川上貞奴
Kawakami Tsuru	川上鶴
Kawamura Karyō	川村花菱
Kawatake Mokuami	河竹黙阿弥
Kesa gozen	袈裟御前
Kinsei geki ni mietaru atarashii onna	近世劇に見えたる新しい女
Kirihitoha	桐一葉
Kitsune no saiban	狐の裁判
Kiyohime	清姫
Koizumi Takejirō	小泉竹二郎
Kōjien	広辞苑
Kojima	児島

FÜGGELEK

Kojima Takanori	児島高德
Kokinshū	古今集
kokoro	意
Koyama Sada	小山貞
Koyama Tsuru	小山鶴
kuge	公家
kyūha	旧派
luan (kínai)	亂
mai	舞
Maihime	舞姫
maiko	舞子
Manto kite / ware atarashiki / onnakana	マント着て / われ新しき / 女 かな
Manyōshū	万葉集
Maruyama Kurando	丸山蔵人
Matsui Sumako	松井須磨子
matsuri	祭り
Mayama Seka	真山青果
Meiji ishin	明治維新
Meiji tennō	明治天皇
Mengsun	孟孫
mie	見得
Mikami Shigeru	三神茂
minzoku geinō	民俗芸能
Mori Arinori	森有礼
Mori Ōgai	森鷗外
Mori Rintarō	森林太郎
Musume Dōjōji	娘道成寺
musume kabuki	娘歌舞伎
I. Nakawa Harusuke	晴助奈河
Nakae Tōju	中江藤樹
nemuri neko	眠り猫
nenbutsu-odori	念佛踊り
Nihon buyō	日本舞踊
Nihon Engei Kyōkai	日本演芸協会
niku no onna	肉の女

KELETI SZAVAK ÁTÍRÁSA

Ningen Kokuhō	人間国宝
nirami	睨み
Nisshin sensō	日清戦争
nō	能
ochaya	お茶屋
odori	踊り
okiya	置屋
Okuni	阿国
okyōgenshi	お狂言師
on	恩
onna shibai	女芝居
onna yakusha	女役者
onna-kabuki	女歌舞伎
onnagata	女形
onnarashisa	女らしさ
onrii	オンリー
opera joyū	オペラ女優
Osanaï Kaoru	小山内薫
Osero	オセロ
oshiroi	白粉
Ōta Hisa	大田ひさ
otogi shibai	おとぎ芝居
otokonomono	男の物
rakugo	蘭学
rasza (hindi)	रस
ren (kínai)	仁
rōnin	浪人
ryōsai kenbo	良妻賢母
sakoku	鎖国
Sakuradoki zeni no yo no naka	桜どき銭の世の中
Sayaate	鞆当
III. Segawa Jokō	瀬川如臯
sei	正
Seibidan	成美団
Seibikan	済美館
seigeki	正劇

FÜGGELEK

Seitō	青鞵
Seitō-bidan shukujo no misao	政党美談淑女之操
Sekai issū	世界一周
Sengoku jidai	戦国時代
sensōgeki	戦争劇
seppuku	切腹
sewa-mono	世話物
shang (kínai)	上
Shimamura Hōgetsu	島村抱月
Shimin	市民
Shin Fujin Kyōkai	新婦人協会
shin heimin	新平民
shingaku	心学
shingeki	新劇
shingekijoyū	新劇女優
Shinhaiyū Daidō Danketsu	新俳優大道団結
shinpa	新派
shinshi	紳士
shitashimu	親しむ
Shīzaru kitan	シーザル奇譚
shōmen engi	正面演技
Shōsetsu shinzui	小説神髓
shosagoto	所作事
Sinkyoku Urashima	新曲浦島
Soga	曾我
Soga monogatari	曾我物語
sōshi	壯士
Sudō Sadanori	角藤定憲
Suematsu Kenchō	末松謙澄
Taiheiki	太平記
I. Tamenaga Tarōbei	為永太郎兵衛
tei	貞
Teikoku Gekijō	帝国劇場
Teikoku Joyū Yōseijo	帝国女優養成所
teikoku shinmin	帝国臣民
Teikoku-za	帝国座

KELETI SZAVAK ÁTÍRÁSA

Teishōji	貞照寺
ti (kínai)	弟
Tokiwakai	常磐会
Tokugawa-bakufu	徳川幕府
Toyotomi Hideyoshi	豊臣秀吉
Tsubouchi Shōyō	坪内逍遙
tsuke	つけ
IV. Tsuruya Nanboku	四代目鶴屋南北
uchi harai rei	打ち払い令
Udagawa Bunkai	宇田川文海
ukiyo-e	浮世絵
Ukiyozuka hiyoku no inazuma	浮世柄比翼稲妻
Utagawa Hiroshige	歌川広重
V. Onoe Kikugoro	五代目尾上菊五郎
wakashu-kabuki	若衆歌舞伎
Wang Yangming	王陽明
Waseda Bungaku	早稲田文学
Watsuji Tetsurō	和辻哲郎
xiao (kínai)	孝
Yakko	奴
yakumogoton	八雲琴
Yamagata Aritomo	山縣有朋
Yami to hikari	闇と光
yarō-kabuki	野郎歌舞伎
yuna	湯女
zangiri-mono	散切り物
Zhai shi gu er da baochou (kínai)	趙氏孤兒大報仇

Útmutató a Hepburn-átíráshoz

Hepburn-átírás	Magyar ejtés
ch	cs
j	dzs
ō	ó
s	sz
sh	s
ts	c
ū	ú
w	v
y	j

Az *a, e, i, o, u* magánhangzók és a *b, d, f, g, h, k, m, n, p, r, t, z* más-salhangzók ejtése hasonló a magyaréhoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A Beöthy–Liptai ügy, *Hazánk*, 1902. április 6.
- A gésa és a lovag, *Budapesti Napló*, 1900. december 30.
- A Japanese Actress, *New York Times*, 1900. 03. 11.
- A japán színház, *Új Idők*, 1911. október 8.
- A japáni dráma és szinpad, *Vasárnapi Ujság*, 1902. március 2.
- A japáni társaság s a Nemzeti Színház igazgatója, *Pesti Napló*, 1902. február 27.
- A japánok, *Vasárnapi Ujság*, 1904. március 6.
- A japán velencei kalmár, *Pesti Hírlap*, 1902. február 27.
- A Sada Yacco – Loie Fuller ügyben, *Hazánk*, 1902. március 4.
- ADY Endre: Beöthy László japánjai, *Nagyváradi Napló*, 1902. március 6.
- ANDERSON, Joseph L.: *Enter a Samurai: Kawakami Otojiro and Japanese Theatre in the West*, Wheatmark, Tucson, 2011.
- ANDREASSEN, Rikke: *Human Exhibitions – Race Gender and Sexuality in Ethnic Displays*, Ashgate Publishing Limited, Burlington, 2015.
- Arbré jeles társasága, *Magyar Polgár*, 1885. július 25.
- ARTAUD, Antonin: Levelek a nyelvről. VINKÓ József (szerk.): *A könyörtelen színház*, Gondolat, Budapest, 1985, 165–181. [BETLEN János]
- ASSMANN, Jan: *A kulturális emlékezet – Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrában*, Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 2013. [HIDAS Zoltán]
- A színház Japánban, *Budapesti Hírlap*, 1900. március 9.
- B. FÜLÖP Erzsébet, A színház keleten van, *Symbolon*, 2003/1. 193–197.
- BÉCSY Tamás, A szinpad és a nézőtér viszonya. *Színház*, 1979/12, 1–9.
- BELITSKA-SCHOLTZ Hedvig – RAJNAI Edit – SOMORJAI Olga (szerk.): *Színháztörténeti Képekonyv*, Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
- Beöthy László és az Uránia, *Alkotmány*, 1902. február 26.
- Beöthy László és az Uránia, *Alkotmány*, 1902. február 27.

- Beöthy László – magánvállalata, *Magyarország*, 1902. február 26.
- Beöthy László – magánvállalata, *Magyarország*, 1902. február 27.
- Beöthy László magánvállalata, *Hazánk*, 1902. február 27.
- Beöthy László magánvállalata, *Pesti Hírlap*, 1902. február 27.
- BERG, Shelley C.: Sada Yacco: The American Tour, 1899–1900, *Dance Chronicle*, XVI/2 (1993), 147–196.
- BERG, Shelley C.: Sada Yacco in London and Paris, 1900: *Le Rêve Réalisé*, *Dance Chronicle*, XVIII/3 (1995), 343–404.
- BERNSTEIN, Gail Lee (ed.): *Recreating Japanese Women, 1600–1945*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 1991.
- BERTHA Csilla: *A drámaíró Yeats*, Akadémia Kiadó, Budapest, 1988.
- BHABHA, Homi K.: A Másik kérdése: sztereotípiá, diszkrimináció és a kolonializmus diszkurzusa. BÓKAY Antal – VILCSEK Béla – SZAMOSI Gertrud – SÁRI László (szerk.): *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása*, Osiris, Budapest, 2002, 630–643. [SÁRI László]
- BHARUCHA, Rustom: *Theatre and the World – Performance and the Politics of Culture*, London és New York, Routledge, 1993.
- BINCSEK Mónika: *Japán műtárgyak gyűjtéstörténete Magyarországon a 19. század második felében*, doktori disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2010.
- BIRNBAUM, Phyllis: *Modern Girls, Shining Stars, the Skies of Tokyo: Five Japanese Women*, Columbia University Press, New York, 1999.
- BITTERLI, Urs: „Vadak” és „civilizáltak”, Gondolat Kiadó, Budapest, 1982. [BENDL Júlia]
- BLANCHARD, Pascal – BANCEL, Nicolas – LEMAIRE, Sandrine: From human zoos to colonial apotheoses: the era of exhibiting the Other, https://www.ces.uc.pt/formacao/materiais_racismo_pos_racismo/From_human_zoos_to_colonial_apotheoses_the_era_of_exhibiting_the_Other.htm [2019. 02. 01.]
- BOURDON, Georges: Rodin et les petites princesses jaunes, *Le Figaro*, 1906. augusztus 2.
- BOWERS, Fabion: *Japanese Theatre*, Charles E. Tuttle Company, Rutland, Vermont & Tokyo, Japan, 1974.

- Bozó Péter: A mikádó halállistája, avagy a performativitás mint szövegkritikai probléma, *Filológiai Közlöny*, LXII/4 (2016), 350–366.
- Bozó Péter: *Operett Magyarországon, 1860–1958 forráskatalógus*, http://www.zti.hu/mza/docs/Egyeb_publikaciok/Operett-forraskatalogus_BozoPeter.pdf [2019. 05. 21.]
- Böcös László: Régi századok magyarjai Vietnamban, *Ezredvég*, I/6 (1991), 39–45.
- BRADLEY, Ian: *The Complete Annotated Gilbert & Sullivan: 20th Anniversary Edition*, Oxford University Press, Oxford, 2016.
- BRANDON, James R.: *Kabuki's forgotten war 1931–1945*, University of Hawaii's Press, Honolulu, 2009.
- BRANDON, James R.: On Little Hanako, *Asian Theatre Journal*, 1988/1, 92–100.
- BRAUN, Edward: *Meyerhold: A Revolution in Theatre*, Methuen Drama, Wallington, 1995.
- BUDEN, Boris: Kultúrák közti fordítás, *Lettre*, LI/tél (2003). http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre51/boris_buden.htm [2018.05.18] [KARÁDI Éva]
- BURLINGAME, H. J.: *History Of Magic And Magicians*, 1895. <https://archive.org/details/HistoryOfMagicAndMagicians/page/n1> [2019. 08. 19.]
- CARLSON, Marvin: Peter Brook's The Mahabharata and Ariane Mnouchkine's L'Indiade as Examples of Contemporary Cross-cultural Theatre, Erika FISCHER-LICHTE et al. (eds.): *The Dramatic Touch of Difference: Theatre Own and Foreign*, Narr, Tübingen, 1990, 49–56.
- CONTI, Meredith: *Playing Sick: Performances of Illness in the Age of Victorian Medicine*, Routledge, New York, 2018.
- CULLEN, L. M.: *A History of Japan, 1582–1941*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- CRAIG, Edward G.: A színész és az übermarionett, *Színház*, 1994/9. 34–45. [SZÁNTÓ Judit]
- CRAIG, Edward G.: A színház művészete – Első párbeszéd, Uó: *Új színház felé*, Színháztudományi Intézet, Budapest, 1963, 5–41. [SZÉKELY György]

- CRAIG, Edward G.: Sada Yacco, *Theatron*, 2014/3, 3–5. [DOMA Petra]
- CZÉKMÁNY Anna: Életszínház – Molnár György látványosságai. IMRE Zoltán (szerk.): *Alternatív színháztörténetek*, Balassi Kiadó, Budapest, 2008, 90–104.
- DÉNES Mirjam: A japonizmus árnyalatai – Japán kulturális és művészeti recepciója Magyarországon. DÉNES Mirjam – FAJCSÁK Györgyi – MAROSVÖLGYI Gábor – FERTŐSZÖGI Péter (szerk.): *Japonizmus a magyar művészetben*, Kovács Gábor Művészeti Alapítvány, Budapest, 2017, 111–211.
- DÉNES Mirjam: A pillangó-effektus, avagy a komédiából tragédiává lett Japán a magyar színpadon, *Színház*, 2012. május, <http://szinhaz.net/2012/05/30/denes-mirjam-a-pillango-effektus-avagy-a-komediabol-tragediava-lett-japan-a-magyar-szinpaddon/> [2019. 05. 17.]
- DÉNES Mirjam: Cio-Cio-San szobái – A japonizmus alakváltozásai a Pillangókisasszony tükrében, *Artmagazin*, 2013/1, 44–49. http://artmagazin.hu/artmagazin_hirek/cio-cio-san_szobai.1607.html?pageid=119 [2019. 05. 21.]
- DÉNES Mirjam: Japonizáló díszletek, jelmezek és a tradicionális japán művészet kapcsolatai. TAKÓ Ferenc (szerk.): „Közel, s Távol” II. – Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely éves konferenciájának előadásából 2012, Eötvös Collegium, Budapest, 2012, 306–326.
- DÉNES Mirjam – SEBESTYÉN Ágnes Anna: Egy magyar utazó Japán-olvasata a századfordulón: Bozóky Dezső fotográfiái. DOMA Petra – TAKÓ Ferenc (szerk.): „Közel, s Távol” V. – Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely éves konferenciájának előadásából 2015, Eötvös Collegium, Budapest, 2016, 11–34.
- DOLLIMORE, Jonathan: *Sexual Dissidence: Augustine to wilde, Freud to Foucault*, Clarendon, Oxford, 1991.
- DOMA Petra: A hagyományos kabuki és a *shinpa* háborúja a 19–20. század fordulóján, *Távol-keleti Tanulmányok*, 2017/2, 133–150.
- DOMA Petra: A japán–orosz háború a magyar köztudatban. TAKÓ Ferenc (szerk.): „Közel, s Távol” – Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely éves konferenciájának előadásából, 2009–2010, Eötvös Collegium, Budapest, 2011, 143–153.

- DOMA Petra: Kavakami Otodzsiró: A szeigeki létrehozója. FARKAS Ildikó – SÁGI Attila (szerk.): *Kortárs Japanológia III.*, Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2019, 239–258.
- DOWNER, Lesley: *Madame Sadayakko*, Review, Polmont, 2003.
- DÖMÖTÖR István: Hanako, *Uj Idők*, 1908. május 24.
- DURÓ Győző: Kabukiszótár. NAKAMURA Mataszó: *Kabuki az öltözében és a színpadon*, Gondolat, Budapest, 1992, 223–245.
- DURÓ Győző: Színház az örökkévalóságnak. KOKUBU Tamucu: *A japán színház*, Gondolat, Budapest, 1984, 89–125.
- EDELSON, Loren: The Female Danjürö: Revisiting the Acting Career of Ichikawa Kumechichi, *The Journal of Japanese Studies*, 2008/1, 69–98.
- Egy japán primadonna, *Pesti Hírlap*, 1900. szeptember 13.
- Egy új Szada-Jakkó, *Tolnai Világlap*, 1908. március 15.
- ELSEN, Albert E. – JAMISON, Rosalyn Frankel: *Rodin's Art – The Rodin Collection of the Iris & B. Gerald Cantor Center for Visual Arts at Stanford University*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
- EMMA: Saison, *A Hét*, 1902. december 7.
- ENYEDI Sándor: Japán színészek magyar színpadokon, *Theatron*, VI/1–2 (2007), 163–170.
- ERÉNYI Nándor: Hanako, *Pesti Napló*, 1908. május 5.
- ERÉNYI Nándor: Sada Yacco Londonban, *Budapesti Napló*, 1902. február 19.
- ESSLIN, Martin: Modern Theatre: 1890–1920, John Russell BROWN (ed.): *The Oxford Illustrated History of Theatre*, Oxford University Press, Oxford, 1995, 341–380.
- FARKAS Ildikó: Japán megjelenése Magyarországon a XIX–XX. század fordulóján. FARKAS Ildikó et al. (szerk.): *Tanulmányok a magyar-japán kapcsolatok történetéből*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2009, 63–84.
- FISCHER-LICHTE, Erika: *A dráma története*, Jelenkor, Pécs, 2001. [Kiss Gabriella]
- FISCHER-LICHTE, Erika: A Másik teste – a Másik tekintete. Exhibicionizmus, látnivágyás és voyeurizmus a 19. és 20. század fordulóján.

- CsÚRI Károly – MIHÁLY Csilla – SZABÓ Judit (szerk.): *Határátlépések. Kulturális terek reprezentációi*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2009, 216–240. [KURDI Imre]
- FISCHER-LICHTE, Erika: *A performativitás esztétikája*, Balassi, Budapest, 2009. [KISS Gabriella]
- FISCHER-LICHTE, Erika: Inszenierung des Fremden. Zur (De-) Konstruktion semiotischer Systeme. Uő (ed.): *Theater Avantgarde*, Tübingen, Basel, Francke, 1995, 156–241.
- FISCHER-LICHTE, Erika: Introduction. Erika FISCHER-LICHTE – Barbara GRONAU – Christel WEILER (eds.): *Global Ibsen*, Routledge, London & New York, 2011, 1–15.
- FISCHER-LICHTE, Erika: Introduction – Interweaving Performances Cultures – Rethinking ‘Intercultural Theatre’: Toward an Experience and Theory of Performance beyond Postcolonialism. Uő et al. (eds.): *The Politics of Interweaving Performance Cultures: Beyond Postcolonialism*, Routledge, London, 2014, 1–25.
- FISCHER-LICHTE, Erika: Theatre, Own and Foreign: The Intercultural Trend in Contemporary Theatre, Uő et al. (eds.): *The Dramatic Touch of Difference: Theatre Own and Foreign*, Narr, Tübingen, 1990, 11–19.
- FISCHER-LICHTE, Erika: *The Show and the Gaze of Theatre: A European Perspective*, University of Iowa Press, Iowa, 1997.
- FROMM, Erich – SUZUKI, Daisetz Teitaro: *Zen-buddhizmus és pszichoanalízis*, Helikon, Budapest, 1989. [HORVÁTH László – VÁRADY Szabolcs]
- FUJIMURA-FANSELOW, Kumiko: The Japanese Ideology of ‘Good Wives and Wise Mothers’: Trends in Contemporary Research, *Gender & History*, 1991/3, 345–349.
- FUKAI, Akiko: Japonism in Fashion, https://www.kci.or.jp/research/dresstudy/pdf/e_Fukai_Japonism_in_Fashion.pdf [2019. 05. 19.] [Amanda MAYER STINCHECUM]
- FULLER, Loïe: *Quinze ans de ma vie*, Librairie Félix Juven, Paris, 1908.
- G. BEKE Margit (szerk., ford.): *Henrik Ibsen levelei*, Fővárosi Kvk, Budapest, 1922.

- GADAMER, Hans-Georg: *A szép aktualitása*, T-Twins Kiadó, Budapest, 1994. [BONYHAI GÁBOR]
- GADAMER, Hans-Georg: *Igazság és módszer*, Osiris, Budapest, 2003. [BONYHAI GÁBOR]
- GAJDÓ Tamás (szerk.): *Magyar Színháztörténet II*, Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest, 2001.
- GAJDÓ Tamás: *Színházi előadások a „bájos, kedves, elragadó” Urániában*, Kézirat, 2019.
- GAJZÁGÓ László: *A nemzetközi jog eredete, annak római és keresztény összefüggései, különösképpen a spanyol nemzetközi jogi iskola*, Stephaneum Ny., Budapest, 1942.
- GÁL György Sándor – SOMOGYI Vilmos: *Operettek könyve*, Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1960.
- GALGÓCZI Krisztina: *A századvég titokzatos tárgya – Démonikus nők a modern drámában*, Budapest, Kalligram, 2010.
- GEERTZ, Clifford: *The interpretation of cultures*, Basic Books, Virginia, 1973.
- GELLÉR Katalin: Japán és a Hold között. DÉNES Mirjam – FAJCSÁK Györgyi – MAROSVÖLGYI GÁBOR – FERTŐSZÖGI Péter (szerk.): *Japonizmus a magyar művészetben*, Kovács Gábor Művészeti Alapítvány, Budapest, 2017, 7–110.
- GROSS, Arthur: Cio-Cio-San and Sadayakko: Japanese Music-Theater in Madama Butterfly, *Monumenta Nipponica*, LIV/1 (1999), 41–73.
- HABERMAS, Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*, Gondolat, Budapest, 1993. [ENDREFFY ZOLTÁN]
- HALFORD, Aubrey S. – HALFORD, Giovanna M.: *The Kabuki Handbook*, Rutland, Vermont – Tokyo, Charles E. Tuttle Co., 1979.
- HALL, Edward T.: *The Silent Language*, Anchor Books, New York, 1973.
- Hanako, *A Hét*, 1908. május 3.
- Hanako, *Az Ujság*, 1908. május 4.
- Hanako, *Budapesti Hírlap*, 1908. május 3.
- Hanako, *Magyarország*, 1908. május 3.
- Hanako, *Pesti Hírlap*, 1906. október 22.
- Hanako, *Pesti Napló*, 1906. november 1.
- Hanako, *Világ*, 1913. október 5.

- Hanako, *Világ*, 1913. október 7.
- Hanako Berlinben, *Népszava*, 1908. február 28.
- HATTORI Yukio 服部幸雄: *Kabuki no keewaado* 歌舞伎のキーワード [*Kabuki kulcsszavak*], Iwanamishinsho, 1989.
- HILL, Christopher: Mori Ōgai's Resentful Narrator: Trauma and the National Subject in "The Dancing Girl", *Positions: East Asia Cultures Critique*, X/2 (2002), 365–397.
- HIRANO, Katsuya: *The politics of dialogic imagination: Power and popular culture in early and modern Japan*, The University of Chicago Press, Chicago, 2014.
- HOFMANNSTHAL, HUGO VON: Levél. SALYÁMOSY Miklós (szerk.): *Kultusz és áldozat – A német esszé klasszikusai*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1981, 435–447. [GYÖRFFY Miklós]
- HOLLEDGE, Julie: *Women's Intercultural Performance*, London, Routledge, 2000.
- IHARA Toshiro 伊原敏郎: *Meiji engekishi* 明治演劇史 [*Meiji színháztörténet*], Waseda Daigaku Shuppanbu, Tokyo, 1933.
- IKEUCHI Yasuko 池内靖子: Kindai nihon ni okeru »Osero« no honan geki 近代日本における『オセロ』の翻案劇, *Āto risāchi* 「アート・リサーチ」 [*A modern Japan Othello adaptációja*], 2003/3, 137–150. http://r-cube.ritsumei.ac.jp/bitstream/10367/2808/1/ar3_ikeuchi.pdf [2017. 07. 11.]
- IMRE Zoltán: *Az idegen színpadra állításai – A magyar színház inter- és intrakulturális kapcsolatai*, Ráció Kiadó, Budapest, 2018.
- IMRE Zoltán: *Az operett mint interkulturális jelenség – Kálmán Imre Die Csárdásfürstin (1915) c. operettje különböző színpadokon*, *Színház, színház.net*, 2013. március. http://szinhaz.net/wp-content/uploads/2016/11/Imre_zoltan_csardaskiralyno.pdf [2018.03.09]
- IMRE Zoltán: *Színház és teatralitás – Néhány kortárs lehetőség*, Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 2003.
- INNES, Christopher (ed.): *A Sourcebook on Naturalist Theatre*, Routledge, London and New York, 2000.
- Itō Hirobumi 1872-es beszédének részletei <http://www.heritage-history.com/?c=read&author=syng&book=growth&story=japan> [2016. 03. 17.]

- ITŌ Nobuo – MAEDA Taiji – MIYAGAWA Torao – YOSHIKAWA Chū (szerk.):
Japán művészet, Corvin Kiadó, Budapest, 1980. [HALMY Ferenc]
- JACOBS, Angelika: A „vadon” mint a nyugati civilizáció vágyott tere.
 Az egzotizmus kritikájáról Peter Altenberg Ashantee és Robert
 Müller Trópusok című művében. CSÚRI Károly – MIHÁLY Csilla
 – SZABÓ Judit (szerk.): *Határátlépések*, Gondolat, Budapest, 2009,
 241–260. [SZABÓ Judit]
- JÁKFAI Magdolna: *Avantgárd-színház-politika*, Budapest, Balassi Kiadó,
 2006.
- JAMADZI Maszanori: *Japán – Történelem és hagyományok*, Gondolat, Bu-
 dapest, 1989.
- JANÓ István: A Nyugat és Japán közötti kulturális kölcsönhatások rövid
 története. FARKAS Ildikó (szerk.): *Ismerjük meg Japánt! – Beveze-
 tés a japanisztika alapjaiba*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2009,
 149–170.
- Japanese Players, *Boston Globe*, 1899. 12. 10.
- Japanese Plays in Boston: Actors and Dramatic Students from Tokio
 Present Two of Them, *New York Times*, 1899. december 6.
- Japáni darab a Vigszínházban, *Pesti Hírlap*, 1900. december 27.
- Japáni sárkányok, *Vadász és Versenylap*, 1868. január 30.
- Japáni színészek, *Pesti Hírlap*, 1900. június 1.
- Japáni színészek, *Pesti Hírlap*, 1900. június 2.
- Japáni színészek, *Vasárnapi Ujság*, 1902. február 23.
- JOWITT, Deborah: *Time and the dancing image*, University of California
 Press, 1989.
- Kabuki szótár*, http://www.kabuki21.com/glossaire_5.php [2016. 01. 17.]
- KANO, Ayako: *Acting Like a Woman in Modern Japan*, Palgrave, New
 York, 2001.
- KATŌ Hiroyuki, Abuses of Equal Rights for Men and Women, *Meiroku
 Zasshi*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts,
 1976, 376–379, (1875 március). [William Reynolds BRAISTED]
- KAWAGUCHI, Yoko: *Authentic Japanese Gardens – Creating Japanese Design
 and Detail in the Western Garden*, IMM Lifestyle Books, 2016.
- KEENE, Donald: *Emperor of Japan – Meiji and his world. 1852–1912*, Co-
 lumbia University Press, New York, 2002.

- KEENE, Donald: *Landscapes and Portraits – Appreciations of Japanese Culture*, Secker & Warburg, London, 1972.
- KEENE, Donald: *Nō – The Classical Theatre of Japan*, Kodansha, Tokyo, 1973.
- KEEVAK, Michael: *Becoming yellow – A Short History of Racial Thinking*, Princeton University Press, Princeton, 2011.
- KÉKESI KUN Árpád: *A rendezés színháza*, Osiris Kiadó, Budapest, 2007.
- KERNER, Ina: *Postkoloniale Theorien*, Junius Verlag, Hamburg, 2012.
- KIM, Jae Kyoung: Suzuki Tadashi’s Intercultural Progress in South Korea, *Asian Theatre Journal*, XXX/1 (2013), 207–222.
- KISS Gabriella: Hogyan testesül meg a színész teste? Gondolatok egy kulcsfigura gyávaságáról és a szerepkör színházi emlékezetéről, *Helikon*, LVII/1–2 (2011), 157–182.
- KNOWLES, Ric: *Theatre and Interculturalism*, Palgrave Macmillan, London, 2010.
- KOKUBU Tamocu: *A japán színház*, Gondolat, Budapest, 1984. [KOPECSNI Péter]
- Kōjien* 広辞苑, 6. kiadás 第六版, Iwanami Shoten 岩波書店, 2008.
- KONFUCIUSZ: Beszélgetések és mondások. TŐKEI Ferenc (vál., szerk., ford.): *Kínai filozófia I.*, Magiszter Társadalomtudományi Alapítvány, Budapest, 2005, 57–177.
- Koósz István (szerk.): *A japán színház Magyarországon – Bibliográfia*, Budapest, 2019. <http://hdl.handle.net/10831/42789> [2019.06.19]
- Koósz István: Japáni sárkányok 1. rész – Japán akrobata csoport vendégjátéka 1868-ban a Budai Népszínházban, *McTEKA*, X/3 (2017). http://mcteka.shp.hu/hpc/web.php?a=mcteka&o=100303_koosz_japs_1_6yxw [2019.05.28]
- Koósz István: Japáni sárkányok 2. rész – Japán akrobata csoport vendégjátéka 1868-ban a Budai Népszínházban, *McTEKA*, X/4 (2017). http://mcteka.shp.hu/hpc/web.php?a=mcteka&o=100401_koosz_2_3kPC [2019. 05. 28.]
- KOPECSNI Péter: A japán színház fontosabb szakkifejezéseinek kislexikona. KOKUBU Tamocu: *A japán színház*, Gondolat, Budapest, 1984, 139–168.

- KOSZTOLÁNYI Dezső: *Idegen költők – Összegyűjtött műfordítások*, Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1966.
- KURTH, Peter: *Isadora – A sensational life*, Boston, Little, Brown and Company, 2001.
- LAMBOURNE, Lionel: *Japonisme: Cultural Crossings Between Japan and the West*, Phaidon Press, London, 2007.
- Látogatás Szada Yakkónál, *Vasárnapi Ujság*, 1902. március 9.
- LAURENT, Monique: *Rodin*, Aquila, Budapest, 2005. [LEGÁNY Zsófia]
- LEE, Sang-Kyong: Edward Gordon Craig and Japanese Theatre, *Asian Theatre Journal*, 2000/3. 215–235.
- LEHMANN, Hans-Thies: *Posztdramatikus színház*, Balassi Kiadó, Budapest, 2009. [KRICSFALUSI BEATRIX – BERECS ZSUSZA – SCHEIN GÁBOR]
- LEVER, Maurice: *Isadora Duncan*, Európa, Budapest, 2003. [SZÁNTÓ JUDIT]
- LEVY, Indra: *Sirens of the Western Shore: Westernesque Women and Translation in Modern Japanese Literature*, Columbia University Press, New York, 2006.
- LIU, Siyuan: *The Impact of Japanese Shinpa on Early Chinese Huaaju*, University of Pittsburgh, 2006. <http://d-scholarship.pitt.edu/9876/1/SiyuanLiuDiss2006.pdf> [2017. 07. 25.]
- LO, Jacqueline – GILBERT, Helen: Toward a Topography of Cross-Cultural Theatre Praxis, *The Drama Review*, 2002/3, 31–53.
- LÓCZY István, *Világkiállítás Párizsban, 1900-ban*, <http://www.huszadikszazad.hu/1900-január/gazdaság/magyarok-a-parizsi-világkiállitason> [2016. 02. 10.]
- LYMAN, Stanford M.: The “Yellow Peril” Mystique – Origins and Vicissitudes of a Racist Discourse, *International Journal of Politics, Culture, and Society*, XIII/4 (2000), 683–747.
- MACDOUGALL, Allan Ross: *Isadora: A Revolutionary in Art and Love*, New York, Thomas Nelson and Sons, 1960.
- MALM, Joyce Rutherford: The Legacy to Nihon Buyō, *Dance Research Journal*, IX/2 (1977), 12–24.
- MANDELL, RICHARD D.: *Paris 1900: The Great World’s Fair*, University of Toronto Press, Toronto, 1967.

- MARCHETTI, Gina: *Romance and the "Yellow Peril" – Race, Sex, and Discursive Strategies in Hollywood Fiction*, University of California Press, Berkeley & Los Angeles & London, 1993.
- MARUYAMA Masao 丸山眞男: Chōkokkashugi no ronri to shinri 「超国家主義の論理と心理」 [Az ultranacionalizmus logikája és lélektana]. Maruyama Masao shū 丸山眞男集 3. Tōkyō: Iwanami, 1995, 17–36.
- MATSUI Sumako 松井須磨子, *Botanbake* 牡丹刷毛 [*Sminkecset*], Nihon Tosho Sentā, Tokyo, 1997.
- MECSI Beatrix: Rövid bevezető a japán művészet történetébe. FARKAS Ildikó (szerk.): *Ismerjük meg Japánt! – Bevezetés a japanisztika alapjaiba*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2009, 137–148.
- MEHL, Margaret: *History and the State in Nineteenth-Century Japan*, Macmillan Press, Hampshire, 1998.
- Meiji császár ötcikkelyes esküje, <http://www.britannica.com/event/Charter-Oath> [2016. 05. 10.]
- MEZUR, Katherine: *Beautiful Boys/Outlaw Bodies: Devising Kabuki Female-Likeness*, Palgrave MacMillan, New York, 2005.
- MNOUCHKINE, Ariane: A színház keleten van. JÁKFALVI Magdolna (szerk.): *Színházi antológia – XX. század*, Budapest, Balassi Kiadó, 2000, 202–204. [KAPPANYOS András]
- MOLONY Barbara: Women’s Rights, Feminism, and Suffragism in Japan, 1870–1925, *Pacific Historical Review*, 2000/4, 639–661.
- MOLNÁR GÁL Péter: *A pesti mulatók*, Helikon, Budapest, 2001.
- MOON, Krystyn N.: Paper Butterflies: Japanese Acrobats in Mid-Nineteenth-Century New England. Monica CHIU (ed.): *Asian Americans in New England*, University of New Hampshire Press, New Hampshire, 2009, 66–90.
- MORI Arinori, On Wives and Concubines, *Meiroke Zasshi*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1976, (1874 május). [William Reynolds BRAISTED]
- MORI Mitsuya: Women’s Issues and a New Art of Acting – A Doll’s House in Japan. Erika FISCHER-LICHTE – Barbara GRONAU – Christel WEILER (eds.): *Global Ibsen*, London & New York, Routledge, 2011, 75–88.

- MORI Ōgai 森鷗外: Hanako 花子. Uő, *Kankonroku* 還魂録, Shunyōdō 種尿道, 1917, 13–17.
- MORIKAWA, Takemitsu: *Japanizität aus dem Geist der europäischen Romantik – Der interkulturelle Vermittler Mori Ōgai und die Reorganisation des japanischen „Selbstbildes“ in der Weltgesellschaft um 1900*, Transcript, Bielefeld, 2013.
- N. KOVÁCS Tímea: A primitív: a megtalált és a kitalált idegen, *Lettre*, 2008, 71.
- N. KOVÁCS Tímea, *Helyek, kultúrák, szövegek – A kulturális idegenség reprezentációjáról*, Csokonai Kiadó, Debrecen, 2007.
- NÁDAI Pál: Hanako, *A Hét*, 1908. május 3.
- NAKAMURA Matazō: *Kabuki az öltözőben és a színpadon*, Gondolat, Budapest, 1992. [FÁBRI Péter]
- NARUMIYA, Chie: Opportunities for Girls and Women in Japanese Education, *Comparative Education*, 1986/1, 47–52.
- NOGUCHI Yone: Sada Yacco, *Dramatic Mirror*, 1906. 02. 17.
- NOLTE, Sharon H. – HASTINGS, Sally Ann: The Meiji State’s Policy Toward Women, 1890–1910. Gail Lee BERNSTEIN (ed.): *Recreating Japanese Women, 1600–1945*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 1991, 151–174.
- OH: Japáni élet a színpadon, *Budapesti Hírlap*, 1902. február 25.
- ORTOLANI, Benito: Fukuda Tsuneari: Modernization and Shingeki, Donald H. SHIVELY (ed.): *Tradition and Modernization in Japanese Culture*, Princeton University Press, Princeton, 1971, 463–500.
- ORTOLANI, Benito: Introduction. Samuel LEITER (ed.): *Japanese Theater in The World*, New York, The Japan Foundation, 1997, 15–24.
- ORTOLANI, Benito: *The Japanese Theatre: From Shamanistic Ritual to Contemporary Pluralism*, Princeton University Press, 1995.
- P. MÜLLER Péter: Termékeny félreértések a távol-keleti színház európai recepciójában. Uő: *Hamlettől a Hamletgépig*, Kijárat Kiadó, Budapest, 2008, 129–134.
- P. MÜLLER Péter: *Test és teatralitás*, Balassi Kiadó, Budapest, 2009.
- PALMER, Richard E.: Hermeneuein-hermeneia – Ókori szavak használatának mai jelentősége. FABINY Tibor (szerk.): *Ikonológia és Mű-*

- értelmezés 3. – *A hermeneutika elmélete*, JATEPress, Szeged, 1998, 59–76. [ANGYALOSI Gergely]
- PANTZER, Peter (ed.), *Japanischer Theaterhimmel über Europas Bühnen – Kawakami Otojirō, Sadayakko und ihre Truppe auf Tournee durch Mittel- und Osteuropa 1901/1902*, Iudicium, München, 2005.
- PÁSZTOR Árpád: A japán színház, *Vasárnapi Ujság*, 1900. március 26.
- PÁSZTOR Árpád: Hanako és a japán színház, *Az Ujság*, 1913. október 7.
- PÁSZTOR Mihály: Pálmay Ilka, mint Pillangó kisasszony, *Vasárnapi Ujság*, 1901. október 27.
- PAVIS, Patrice: *Előadáselemzés*, Budapest, Balassi Kiadó, 2003. [JÁKFAI Magdolna]
- PAVIS, Patrice: Érti-e az idegen mások előadását?, *Színház*, XLIX/6–7 (2016), 49–52. [KÜRTÖSI Katalin]
- PAVIS, Patrice: Introduction: Towards a Theory of Interculturalism in Theatre?. Uő (ed.): *The Intercultural Performance Reader*, London & New York, Routledge, 1996, 1–21.
- PAVIS, Patrice: Intercultural Theatre Today (2010), *Forum Modernes Theater*, München, Band 25/1, 5–15.
- PAVIS, Patrice: *Theatre at the Crossroads of Culture*, London & New York, Routledge, 2003. [LOREN KRUGER]
- PENLEY, Nicole: Japanese Orientalism in Britain: As Seen through the Eyes of W. S. Gilbert and Arthur Sullivan in their opera, *The Mikado, Fairmount Folio: Journal of History*, Vol. 5 (2003), 52–64.
- POWELL, Brian: Matsui Sumako: Actress and Woman. William G. BEASLEY (szerk.): *Modern Japan: Aspects of History, Literature and Society*, University of California Press, Los Angeles, 1977, 135–146.
- PRONKO, Leonard C.: *Theatre East and West – Perspectives Toward a Total Theatre*, University of California Press, Berkeley, 1974.
- RÁSKAI FERENC: Hanako, *Pesti Hírlap*, 1913. október 5.
- REICHENHALLERNÉ PETHEŐ IRÉN: Hanako, *Budapesti Hírlap*, 1913. október 12.
- REISCHAUER, Edwin O.: *Japán története*, Maecenas Könyvkiadó, Budapest, 1995. [KÁLLAI TIBOR – KUCSERA KATALIN]

- RÉTHI Lajos: A japáni „sárkány-társaság” mutatványai, *Vasárnapi Ujság*, 1868. január 19.
- RIMER, J. Thomas: *Toward a Modern Japanese Theatre*, Princeton University Press, Princeton, 1974.
- RIMER, J. Thomas – MORI, Mitsuya – POULTON, M. Cody: *The Columbia Anthology of Modern Japanese Drama*, Columbia University Press, 2014.
- ROBERTS, Jeremy: *Japanese Mythology A to Z*, Chelsea House, 2009.
- Rodin and the Cambodian Dancers, <http://www.musee-rodin.fr/en/exposition/exposition/rodin-and-cambodian-dancers> [2017. 04. 01.]
- ROSNER Krisztina: Színészképzési módszerek a századforduló évtizedeiben. P. MÜLLER Péter (szerk.): *A modern színház születése*, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest, 2004, 249–266.
- ROTHFELS, Nigel: *Savages and Beasts – The Birth of the Modern Zoo*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore & London, 2002.
- RÖHL, John C. G.: *The Kaiser and His Court – Wilhelm II and the Government of Germany*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994. [Terence F. COLE]
- RUBIN, Jay: *Modern Japanese Writers*, Charles Scribner’s Sons, New York, 2001.
- Sada Yacco, *Parisian Illustrated Reveu*, 1901/1, 56–57.
- Sada Yacco, *Pesti Hírlap*, 1900. augusztus 5.
- Sada Yacco, a „japán Duse”, *Budapesti Napló*, 1900. szeptember 13.
- Sada Yacco a japán primadonna a Vigszínházban, *Pesti Hírlap*, 1900. szeptember 26.
- Sada Yacco: Életemből, *Budapesti Napló*, 1900. szeptember 19.
- Sada Yacco kondoleál, *Hazánk*, 1902. április 12.
- Sada Yacco az Urániában, *Pesti Hírlap*, 1902. február 22.
- Sada Yacco pöre, *Alkotmány*, 1902. március 1.
- SAID, Edward W.: Bevezetés a posztkoloniális diskurzusba. BÓKAY Antal (szerk.): *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása*, Budapest, Osiris, 2002, 601–613. [FARKAS Zsolt]

- SAID, Edward W.: *Orientalizmus*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2000. [PÉRI Benedek]
- SASAYAMA, Takashi – MULRYNE, J. R. – SHEWRING, Margaret (eds.): *Shakespeare and the Japanese Stage*, Cambridge University Press, 1998.
- SAVARESE, Nicola: *Eurasian Theatre – Drama and Performance Between East and West from Classical Antiquity to the Present*, Routledge, London & New York, 2010.
- SAVARESE, Nicola: A Portrait of Hanako, *Asian Theatre Journal*, 1988/1, 63–75. [Richard FLOWER]
- SAWADA Suketarō 澤田助太郎: *Chiisai Hanako* 小さい花子 [Pici Hanako], Chūnichi shubbansha, 1983.
- SAWADA Suketarō 澤田助太郎: *Rodan to Hanako* ロダンと花子 [Rodin és Hanako], Chūnichi shubbansha, 1996.
- SÁMI Lajos: Japán hajdan és most – Színészek és színházak, *Vasárnapi Ujság*, 1875. november 14.
- SÁNCHEZ-GÓMEZ, Luis A.: Human Zoos or Ethnic Shows? Essence and contingency in *Living Ethnological Exhibitions*, *Culture & History Digital Journal*, 2013/2. <http://cultureandhistory.revistas.csic.es/index.php/cultureandhistory/article/view/31/122> [2019. 02. 01.]
- SCHOLZ-CIONCA, Stanca: *Japanesque Shows for Western Markets: Loie Fuller and Japanese Theatre Tours Through Europe (1900–08)*, *Journal of Global Theatre History*, 1/1 (2016), 46–61. <https://gthj.ub.uni-muenchen.de/gthj/article/download/5013/4311/2019.02.05>
- SCOTT, Adolphe Clarence: *The Kabuki Theatre of Japan*, Dover Publications, New York, 1999.
- SENNETT, Richard: *A közéleti ember bukása*, Helikon, Budapest, 1998. [BOROSS Anna]
- SIMHANDL, Peter: *Színháztörténet*, Helikon, Budapest, 1998. [SZÁNTÓ Judit]
- SIMMEL, Georg: *Exkurzus az idegenről*. Biczó Gábor (szerk.): *Az Idegen. Variációk Simmeltől Derridáig*, Debrecen, Csokonai, 2004, 56–60. [BOROS János et al.]
- SOBU Rokuro 蘇武緑郎 (ed.), *Meiji shi soran I. 明治史總覽 [A Meiji története]*, Tōkyō, 1936.

- SOMOGYI Viktória: A kabuki mint a háborús propaganda eszköze a huszadik század első felében, BIRTALAN Ágnes – CSÁKI Nelli – TAKÓ Ferenc (szerk.): *Keleti kutatások*, ELTE BTK Távol-keleti Intézet, 2016, 43–79.
- ST. DENIS, Ruth: *An Unfinished Life*, Harper & Brothers, 1939.
- STAUD Géza: *Az orientalizmus a magyar romantikában*, Terebess Kiadó, Budapest, 1999. <https://terebess.hu/keletkultinfo/staud.html> [2019. 05. 09.]
- SUDERMANN, Hermann: *Furusato*, Kanao Bunendo, Tokyo, 1914. [Shimamura Hōgetsu] <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/906217> [2021. 06. 30.]
- SUDERMANN, Hermann: *Heimat. Schauspiel in vier Akten.* (ed., intr., note.) F.G.G. SCHMIDT, Boston, D.C. Heath and Co., Publishers, 1911.
- SUKENOBU Isao 資延勲: *Maruseyu no Rodan to Hanako* マルセイユのロダンと花 [*Rodin és Hanako Marseille-ben*], Bungeisha, 2001.
- SULLIVAN, Michael: *Shinpa Theatre – Investigating Japanese Theatrical Forms*, *Japanstore.jp*, 2015. június 9. <http://japanstore.jp/blog/shinpa-theatre-investigating-japanese-theatrical-forms/> [2017. 01. 27.]
- SYMONS, Arthur: *Plays, Acting and Music*, Constable, London, 1909.
- Szada Jakko és Loie Fuller, *Magyarország*, 1902. március 1.
- Szada Yakko és társulata Budapesten, *Vasárnapi Ujság*, 1902. március 2.
- SZÁSZ Zoltán, Hanako s a többi japáni, *Pesti Hírlap*, 1913. október 14.
- SZERDAHELYI G. István: Az orosz–japán háború és a magyar politikai közvélemény. YAMAJI Masanori (szerk.): *Japán-kutatás Magyarországon*, ELTE Japanese Studies, Budapest, 1996, 33–55.
- SZERDAHELYI G. István: Japán és a környező világ az újkorban – Gondolatok Japán geopolitikai helyzetéről. YAMAJI Masanori (szerk.): *Irodalom, kultúra és társadalom a középkor és kora újkor Japánban*, ELTE Japanese Studies, Budapest, 1997, 57–73.
- SZERDAHELYI István: Az Osztrák–Magyar Monarchia és a Japán Császárság között 1869. október 18-án kötött kereskedelmi szerződés. FARKAS Ildikó – SZERDAHELYI István – UMEMURA Yuko –

- WINTERMANTEL Péter (szerk.): *Tanulmányok a magyar–japán kapcsolatok történetéből*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2009, 27–43.
- SZIGETI Attila: Az interkulturalitás fenomenológiájáról. Uő (szerk.): *Az interkulturalitás filozófiai problémái: a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Filozófia Tanszékcsoportjának magyar tagozata által szervezett nemzetközi tanévekezdő konferencia előadásai: 2006. november 11. Kolozsvár, Egyetemi Műhely, Kolozsvár, 2007, 153–167.*
- Színház és művészet – Hanako, *Pesti Napló*, 1908. május 5.
- TAKÓ Ferenc: Fordítva. Nyugati társadalomfilozófiai koncepciók és terminusok „japanizációja” a korai Meiji érában, *Távol-keleti Tanulmányok*, 2017/2, 151–187.
- TAKÓ Ferenc: Szeretetképek a japán konfucianus hagyományban, *Magyar Filozófiai Szemle*, LXI/4 (2017), 183–204.
- TAMÁS Csaba Gergely: A „jelképes” császárság alkotmánya – Fejezetek a japán alkotmánytörténet köréből, A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának könyvei, Doktori Értekezések 2, 2013. <http://mek.oszk.hu/13300/13399/13399.pdf> [2016. 05. 11.]
- TARJÁNYI Eszter: Regénybe rejtett operett – Kosztolányi Pacsirtája – a lélektani regény és a népszerű műfaj szimbiózisa, *Partitúra*, XI/2 (2016), 31–50.
- TEREBESS GÁBOR (szerk.): *Régi tó vizet csobbant – Macuo Basó 630 haikuverse Terebess Gábor fordításaival*, <https://terebess.hu/haiku/Matsuo%20Basho%20hu.pdf> [2018. 06. 27.]
- THE JAPANTOWN TASK FORCE INC. (ed.): *San Francisco's Japantown*, Arcadia Publishing, Charleston, Chicago, Portsmouth, San Francisco, 2005.
- The Japs at the Coronet, *The Era*, 1900. 05. 26.
- The Japs at the Coronet, *The Sketch*, 1900. 05. 30.
- TÓTH Gergely: *Birodalmak asztalánál – A monarchiabeli Magyarország és Japán kapcsolattörténete 1869-től 1913-ig, korabeli és új források alapján*, Ad Librum, Budapest, 2010.
- TÓTH Gergely: *Japán–magyar kapcsolattörténet 1869–1913*, Gondolat, Budapest, 2018.

- TOTMAN, Conrad: *Japán története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2006. [ANTÓNI Csaba]
- TOYODA, MINORU: *Shakespeare in Japan: An Historical Survey*, Tokyo, Iwanami, 1940.
- TRAUBNER, Richard: *Operetta*, Routledge, London & New York, 2003.
- UMEMURA Yuko: *Japánok és magyarok egymásról*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2017.
- VERHAEREN, Emile: *Chronique de l'Exposition, Mercure de France*, 1900. november.
- VÁRNAI András: A kínai és a görög gondolkodás „összemérhetőségének” nehézségeiről. KÓSA GÁBOR – VÁRNAI András (szerk.): *Bölcselők az ókori Kínában*, Magyar Kína-kutatásért Alapítvány, Budapest, 2013, 382–494.
- VÁRNAI András: Az „egyenes nevek” és a „nemes ember” egyenessége. Konfucianus nyelvértelmezés és értékelmélet, *Távol-keleti Tanulmányok*, 2010/2, 3–26.
- Vasárnapi Ujság, 1877. április 29. [Irodalom és művészet rovat]
- Vasárnapi Ujság, 1886. december 19. [Irodalom és művészet rovat]
- Vasárnapi Ujság, 1897. október 24. [Irodalom és művészet rovat]
- WÄCHTER, Katrin (ed.): *Dialogue: Erika Fischer-Lichte and Rustom Bharucha*, Berlin, 2010. október 12. <http://www.texturesplatform.com/?p=1667> [2018. 05. 20.]
- VEKERDY Tamás: *A színészi hatás eszközei – Zeami mester művei szerint*, Magvető Kiadó, Budapest, 1974.
- VERNE, Jules: *Nyolcvan nap alatt a Föld körül*, Szó-Kép Kiadó Kft – BUK Kft, Budapest, 1993. [CSATLÓS János]
- Világkiállítás 1900, *Artmagazin*, 2004/4, 38–41. <http://www.revart.eoldal.hu/cikkek/ujsgcikkek/vilagkiallitas-1900.html> [2016. 02. 10.]
- VU-MEN Huj-kaj: Kapujanincs átjáró. MIKLÓS Pál (vál., ford., jegyz.): *Kapujanincs átjáró – Kínai csan-buddhista példázatok*, Helikon, Budapest, 1987, 43–84.
- WATANABE Tamotsu 渡辺保: *Meiji engekishi 明治演劇史 [Meiji színháztörténet]*, Kodansha 講談社, 2012.

WATSUJI Tetsurō 和辻鉄路: *Fūdo* 風土. *Watsuji Tetsurō Zenshū VIII*. [Klímatan, *Watsuji Tetsurō összes műve VIII.*], Tokyo, Iwanami, 1977, 1–256.

Who's Who in Theatre, Pitman, London, 1922.

WORTHEN, W. B.: *Shakespeare and the Force of Modern Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

YASUYUKI, Nakai: Japan World Exposition-Reconsidering Expo Art (2007), *Review of Japanese Culture and Society*, XXIII (December 2011), 13–25. [Mika YOSHITAKE]

ZBORAY Aladár, Szada Jakkó, *Magyarország*, 1902. február 24.

KÉPEK FORRÁSA

1. kép: *A gésa és a lovag* I. felvonása, a *Sayaate* jelenet, Lesley Downer: *Madame Sadayakko*, Review, Polmont, 2003, 1. képmelléklet 12. kép
2. kép: *A gésa és a lovag* II. felvonása, Katsuragi tánca a templom előtt, Lesley Downer: *Madame Sadayakko*, Review, Polmont, 2003, 1. képmelléklet 13. kép
3. kép: Sadayakko és Kawakami Otojirō *A gésa és a lovagban*, Sadayakko haláljelenete. *Le Théâtre*, September 1900. <https://www.worldfairs.info/forum/viewtopic.php?t=2315> [2019.08.02.]
4. kép: Matsui Sumako a tarantella jelenetben. A jobb felső sarokban köpenybe öltözve a távozása előtti pillanatban. <https://journals.openedition.org/ebisu/569?lang=en> [2019.08.02.]
5. kép: *A Halál arca* tera cotta kisplasztika. https://www.jstor.org/stable/1124025?seq=4#metadata_info_tab_contents [2019.08.02.]
6. kép: Rodin: *Hanako* című ceruzarajz (1906–1907) https://www.musee-rodin.fr/en/resources/creative-process/human-body-rodins-sculpture-nature-and-ideal-movement-and-expression#group_1536 [2019.08.02.]
7. kép: Jantyk Mátyás festménye Sadayakkóról (1902). <http://dka.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=66090> [2019.08.02.]

NÉVMUTATÓ

- Ady Endre 267
Albert herceg 126
Allain, Paul 29
Alpár Ignác 127
Anderson, Joseph L. 13, 92
Anicet-Bourgeois, Auguste 43
Appia, Adolphe 35
Arisztotelész 25
Artaud, Antonin 31, 32, 36, 37,
85, 133
Asada Itchō 275
Ashikaga Takauji 95
Assmann, Jan 22
Ayako Kano 13, 114
Azushima 206
- Baráthosi Balogh Benedek 241
Barba, Eugenio 18, 20, 58, 281
Bárd Ferencz 267
Bates, Blanche 134
Baudelaire, Charles 232
Belasco, David 70, 134, 161, 230,
251
Beöthy László 265–267
Bernáth Géza 239
Bernhardt, Sarah 43, 125, 130,
217, 234
Bhabha, Homi K. 47, 120, 121
Bharucha, Rustom 19, 20, 56
Bischoffsheim, Henri Louis 125
Blaha Lujza 245
- Bly, Nelly 146
Bowlby, John 176
Bozóky Dezső 241
Bracquemond, Félix 70
Brecht, Bertolt 37, 54
Brisson, Adolphe 259
Brook, Peter 18, 20, 31, 58, 281
Buddha 26, 76
Bunny, Rupert 132
Burty, Philippe 69
Busnach, William 245
- Camilleri, Camille 21, 22
Campbell, Lady Colin 98, 99,
103, 104, 120, 123
Carlson, Marvin 17, 49
Arbre, Charles (Carl Baum) 255
Chéruy, René 211
Chikamatsu Monzaemon
(Sugimori Nobumori) 168,
275
Chitose Beiha 82
Craig, Edward G. 31, 35, 73, 125,
135–137, 277, 281
Cromer 23, 24, 27
- Cseh Károly 69
Cserei Mór 239
- d'Ennery, Adolphe 42
Debussy, Claude 135

- Degas, Edgar 70 204, 210–213, 219, 222, 226,
 Delâtre, Auguste 70 227, 233–236, 259, 266, 267,
 Derrida, Jacques 32 270, 276, 279–281, 284
 Downer, Lesley 13, 113–115
 Duncan, Isadora 132, 133, 226,
 227, 234, 276
 Duró Győző 38, 100
 Duse, Eleonora 125, 217, 234, 273
 Edward herceg 126
 Egressy Gábor 218
 Erényi Nándor 216, 261, 273
 Erkel Elek 246
 Erkel Gyula 246
 Euripidész 58
 Evva Lajos 246
 Fecske Csaba 69
 Fedák Sári 72
 Fenollosa, Ernest Francisco 69
 Ferenc Ferdinánd 241
 Ferenc József 137
 Féval, Paul 43
 Filmore, Millard 64
 Fischer-Lichte, Erika 17, 19, 20,
 50, 53–56
 Fitch, Clyde 108
 Fodor Ákos 69
 Fouquier, Henri 130
 Fuchs, Georg 35
 Fujisawa Asajirō 146
 Fujiwara Kamatari 168
 Fukuzawa Yukichi 113, 139, 174
 Fukuzawa (Iwasaki) Momosuke
 113, 114, 157, 161
 Fuller, Loïe 12, 16, 43, 125, 128,
 130, 132, 133, 137, 138, 203,
 204, 210–213, 219, 222, 226,
 227, 233–236, 259, 266, 267,
 270, 276, 279–281, 284
 Gaboriau, Émile 43
 Gáspár Ferenc 241
 Gauguin, Paul 70
 Gautier, Marguerite 104
 Gilbert, Helen 50, 52
 Gilbert, William S. 246, 249
 Godaigo császár 95
 Grant, Ulysses S. 74
 Green, Clay M. 92
 Grein, Jacob Thomas 125
 Grotowski, Jerzy 18
 Hagenbeck, Carl 206, 207
 Hall, Edward T. 23
 Hall, Owen 249
 Hamada Kame 111
 Hanako 11–13, 15, 16, 36, 43,
 52, 59, 164, 165, 174, 203–206,
 209–217, 219, 220, 222–225,
 227–239, 269–281, 283, 284
 Hart, Julius 5
 Harvie, Jen 29
 Hasegawa Shigure 198
 Hayashi Tadasama 128
 Hegyi Aranka 72
 Hengelmüller László 239
 Hepburn, James Curtis 11
 Hidari Jingorō 105
 Hiratsuka Raichō 184, 185, 198
 Hofmannsthal, Hugo von 34
 Hopp Ferenc 243
 Horváth Géza 264
 Hunfalvy János 240

- Ibsen, Henrik 171, 172, 179, 182,
187–189
- Ichikawa Danjūrō, I. 224
- Ichikawa Danjūrō, IX. 79, 82,
171, 270
- Ichikawa Kumehachi 82
- Ichikawa Sadanji, II. 170, 171
- Imre Zoltán 28
- Inoue Masao 88, 166
- Irving, Henry 43, 108
- Ishiguro Tadanori 174
- Ishihara Nakakichi 138
- Itō Hirobumi 61, 67, 112
- Itō Michio 73
- Iwakura Tomomi 66
- Iwano Hōmei 169
- Jantyk Mátyás 132, 264, 265
- Jászai Mari 261
- Ji Junxiang 54
- Jones, Sidney 72, 249
- Kaas Ivor 239
- Kaempfer, Engelbert 62, 63
- Kanami 41
- Kano, Ayako 13, 113, 176
- Kányádi Sándor 69
- Kasjapa (Mahákásjapa) 26
- Katagiri Katsumoto 168
- Katō Hiroyuki 193, 194
- Katsushika Hokusai 70
- Kawakami Otojirō 11, 42, 43,
84–88, 91, 94, 97, 98, 100,
101, 106, 109, 110, 113–117,
119–123, 126, 129, 136–138,
140–143, 146–151, 153–156,
159, 160, 163, 166, 201, 258,
261–263, 277, 278, 282, 284
- Kawakami Tsuru (Aoki Tsuru)
91
- Kawamura Karyō 186
- Kawatake Mokuami 79
- Keene, Donald 234, 235, 281
- Kerr, Alfréd 269, 272
- Kipling, Rudyard 69
- Klee, Paul 135
- Knowles, Ric 17, 51, 57
- Kobayashi Masako 177
- Koizumi Takejirō 206
- Konfuciusz 26
- Koósz István 216
- Kosztolányi Dezső 69, 250, 270
- Koyama Sada 111
- Koyama Tsuru 138
- Kusuyama Masao 201
- Lecocq, Alexandre Charles 245
- Lehmann, Hans-Thies 32
- Lessing, Gotthold Ephraim 186
- Li Xingdao 54
- Liorat, Armand 245
- Liptai Károly 265
- Lo, Jacqueline 50, 52
- Long, John Luther 70, 134
- Loti, Pierre 134
- Lugné-Poë, Aurélien 129
- Lyman, Stanford M. 71
- Maezawa 177
- Manet, Édouard 70
- Marchetti, Gina 71
- Maruyama Kurando 117
- Masuda Tarō 157

- Matsui Shōyō 201
Matsui Sumako 11–13, 59, 110,
161, 164, 165, 174, 176, 177,
179–181, 184, 187, 198–203,
205, 233, 283–285
Matsuo Bashō 27
Maclair, Camille 129, 131
Mauss, Marcel 103
Mayama Seka 169
McKinley, William 141
Mei Lan-fang 37
Meiji császár 61, 65, 66, 80
Mejerhold, Vszevolod
Emiljevics 218, 223, 281
Mendel, Émile 43
Mikami Shigeru 117
Miklós cár, II. 137
Mimashi 53
Mnouchkine, Ariane 30, 31, 58,
281
Molnár György 123, 254
Monet, Claude 70
Mori Arinori 174, 194
Mori Ōgai (Rintarō) 203, 219,
229, 230–234
Mori Reiko 180
Mori Ritsuko 157
Mounet-Sully, Jean 129
Murakami Nobuhiko 187
Müller, Otto 132
Nagoya Sanzaburō 76
Nakae Tōju 192
Nakamura Masanao 174
Nakawa Harusuke, I. 275
Napóleon, Bonaparte 64
Nethersole, Olga 108, 109
Nicholson, William 132
Nietzsche, Friedrich 34
Ninagawa Yukio 18, 58, 281
Okuni 54, 75–77, 258
Ōkura Kihachirō 157
Onoe Kikugorō, V. 79, 150
Oravec Imre 69
Oroszi Antal 250
Osanai Kaoru 170, 171, 178, 202
Ōta Hisa 204
Otake Kōkichi 187, 198
Pálmay Ilka 251, 252, 261
Pásztor Árpád 275, 277, 278
Pavis, Patrice 17, 18, 44, 45,
47–49
Paulay Ede 218
Péridaud, Louis Jean 43
Perry, Matthew Calbraith 64
Picasso, Pablo 132, 135
Pound, Ezra 73
Pourcell, Edgard 43
Puccini, Giacomo 70, 134, 137, 252
Rákosi Jenő 245, 246
Ráskai Ferenc 274
Reinhardt, Max 35, 281
Reményi Ferenc 241
Réthi Lajos 254
Ricordi, Giulio 252
Rippl-Rónai József 243
Rodin, Auguste 13, 132, 135,
203, 211, 219–227, 232, 233,
235, 238, 273, 276
Rosi, Giovanni Vittorio 202
Rosner Krisztina 218

- Sadayakko, Kawakami 11–13,
15, 16, 42, 43, 52, 59, 72, 83, 87,
89–91, 97, 98, 101, 103, 104,
106–110, 113–136, 138, 140–142,
146, 149–151, 153–163, 165,
166, 174, 175, 180, 201, 202, 205,
211–214, 217–219, 222, 227, 230,
233–235, 239, 251, 255–267, 270,
273, 276–278, 281–285
- Said, Edward 23, 24
- Saint-Saëns, Camille 72
- Sámi Lajos 255
- Sándor (Alekszandrosz), III.
(Nagy) 54
- Sardou, Victorien 161
- Sas Ede 245
- Sawada Suketarō 13, 235
- Schechner, Richard 46
- Segawa Jokō, III. 275
- Shakespeare, William 43, 108,
152, 153, 156, 167–169, 178
- Shaw, George Bernard 172
- Shibusawa Eiichi 157
- Shimamura Hōgetsu 169, 170,
172, 175, 178–182, 188, 189,
195, 201, 284
- Simon, Tavik Frantisek 132
- Sisowath, I. kambodzsai király
221
- Solymossy Elek 217
- Spencer, Willard 92
- St. Denis, Ruth 132, 133, 234,
276, 281
- Stillfried, Raimund von 247
- Sudermann, Herman 172, 179,
188, 190
- Sudō Sadanori 81, 84
- Suematsu Kenchō 79, 167
- Sukenobu Isao 13
- Sullivan, Arthur 72, 92, 246, 247
- Suzuki Tadashi 18, 27, 29, 58, 281
- Symons, Arthur 125, 140
- Szász Zoltán 5, 277
- Széchenyi Béla 240, 241
- Sztanyiszlavszkij, Konsztantyin
Szergejevics 170, 218
- Takó Ferenc 15
- Tamenaga Tarōbei, I. 275
- Tanaka Tsunenori 157
- Tandori Dezső 69
- Tennyson, Alfred 27
- Terry, Ellen 43
- Tolsztoj, Lev Nyikolajevics 180
- Toyotomi Hideyoshi 168
- Tsubouchi Shōyō 152, 153, 167,
168, 169, 170, 171, 172, 175,
177, 178, 179
- Tsuruya Nanboku, IV. 96
- Udagawa Bunkai 152
- Umemura Yuko 254
- Ureman János 240
- Utagawa Hiroshige 70
- Valéry Violetta 104
- Valignano, Alessandro 68
- Van Gogh, Vincent 70
- Vay Péter 243
- Verhaeren, Emile 130, 131, 217
- Verne, Jules 144–147, 151
- Vértesi Arnold 245
- Viktória királynő 126, 258

NÉVMUTATÓ

Vilmos, II. német császár 71	Xavéri Ferenc 68
Vlád Gizella 72	
Voltaire 54	Yamagata Aritomo 229
	Yeats, William Butler 73
Waldmann Imre 267	Yoshikawa Kaoru 211
Wang Yangming (Ō Yōmei) 192	
Watsuji Tetsurō 194	Zboray Aladár 264
Whitman, Walt 69	Zeami Motokiyo 41
Wilde, Oscar 161, 180, 201, 202	Zhu Xi 192
Winslow, Charles E. A. 188	
Xantus János 239	

TÁRGYMUTATÓ

- A császárfalevél* 168
A csodaváza 253
Az echigói oroszlán 117
Az éjjeli menedékhely 171
A felkelő nap hősei – kalandok a japán–oroszháborúban 245
A fölkelő nap országa – regényes utazás Japánban 245
A gésa és a lovag 15, 89, 91–105, 125, 129, 132, 133, 259, 261
A japán baba 213
A japán Ophelia 213
A kaukázusi krétakör 54
A kínai árva 54
A kis japán lány 213
A krétakör 54
A madarak tanácskozása 18
A mártír 212, 213
A Mikádó 72, 92, 246, 251
A politikai kém 213
A Púpos 43
A róka tárgyalása 155
A roninok kincse 253
A sárga hercegnő 72
A sógun 138
A velencei kalmár 43, 108–109, 152, 178, 262
A világ körül 15, 85, 89, 141, 142–151, 163
A zhaói árva hatalmas bosszúja 54
atarashii onna – lásd: új nő
avantgárd 34, 35, 131, 132, 136
baba 102, 104, 106, 120, 181, 212, 269, 272,
Babaház/Nóra 15, 178, 179, 180, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 198, 283
bakufu (sóguni rendszer) 62, 64, 65, 287
Banchō Sarayashiki 275
Birodalmi Színész- és Táncosképző Intézmény 157, 158, 159
Birodalmi Színház 143, 146, 149, 159, 161, 179
Birodalmi Színpad 161
Botanbake 13, 202
bunraku 36, 74, 278, 287
Csocsoszán 134, 253
Comédie Française 54, 129
Coppélia 106
cross-cultural 19, 50, 52
Dionüszosz 18
Dōjōji 95, 96, 117, 287
Echigo Kakubei Jishi társulat 254
Egy hölgy erkölcsössége: a politikai pártok gyönyörű története 83

- Egy japán teaház* 212
Egy yoshiwarai dráma 212
 egyenlőtlen szerződés 64–65,
 66, 139
 extrakulturális színház 51–52
 extrém realizmus – lásd:
 realisme extrême
- femme fatale 190, 202, 166, 176,
 180,
 Freie Bühne 34
- Galatea!* 212
 gésa 11, 12, 70, 82, 83, 95, 96, 97,
 98, 100, 101, 104, 106, 107, 108,
 110, 111, 112–115, 120, 121,
 122, 124, 128, 138, 140, 149,
 153, 155, 157, 158, 161, 162,
 201, 205, 206, 209, 219, 238,
 249, 250, 251
 gésatanonc – lásd: maiko
Gésák 72, 92, 249, 251
 gigaku 53, 288
Gróf Széchenyi Béla keleti utazásai
 241
 gunjigeki 87, 288
- gyarmati kiállítás 37, 220–221,
 231, 272 (lásd még: világki-
 állítás)
- Győzelem Anya* 43
- haiku, haikuvers 27, 69, 203
 haláljelenet 101, 121, 125, 130,
 132, 136, 155, 210, 211, 214,
 215, 218, 219, 222, 259, 264, 273
- Hamuretto (Hamlet)* 105, 155,
 168, 178, 288
 hana 27, 41, 181, 288
 hanamichi 96, 142, 144, 155
Harakiri 274, 275–276, 279,
 hibriditás, hibridizáció 46, 47
 homokóramodell 44, 45, 49
 honan 151, 152, 154, 166, 283, 288
 horizontális világgkép 38
- ichiyazuke 87, 288
 Independent Theatre Society
 34, 125
 interkulturális csere 14, 45, 54,
 132, 146,
 interkulturális előadás 18, 20,
 43, 50, 55, 57, 58, 104, 105, 109,
 281,
 interkulturális színház 11, 17,
 18, 20, 43, 44, 45, 48, 49–52, 53,
 56, 57, 58, 105, 109, 283
 interkulturalitás 14, 18, 19, 29,
 48, 52, 53, 56, 58,
 Irodalmi Társaság Színházi
 Kutatóintézete 169, 171, 177,
 179, 183, 187, 190, 283
*Itagaki szerencsétlenségének igaz
 története* 115
 Iwakura-misszió 66
- Japán, a Felkelő Nap országa* 241
 japán–kínai háború 85, 86, 140,
 147, 153
*Japán–kínai háború (Nisshin
 sensō)* 86
 japán–oros háború 67, 85, 147,
 151, 211, 240

- Japán Szórakoztatás Szövetsége 120, 139–140, 145, 159, 221, 230–231, 282
- 167
- japonizmus 69, 93, 125, 128, 131, 242, 243, 244, 252, 281
- Jeanne d'Arc* 161
- jéghegy modell 23
- jidai-mono (történelmi darab) 78, 79, 289
- Jingorō, egy komoly szobrász* 105, 212
- jó feleség, bölcs anya (ryōsai kendo) 172, 174, 177, 182, 190, 206, 291
- John Gabriel Borkman* 171
- Julius Caesar* 153, 167
- kabuki 30, 36, 41, 54, 73–76, 78, 79, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 92, 93, 94, 96, 98, 103, 140, 141, 143, 147, 152, 166, 168, 169, 202, 216, 223, 224, 234, 256, 258, 264, 282, 289
- kabuki-mono 75, 289
- kabuku 73, 75, 143, 289
- kambodzsai táncosok 221, 227, 228
- katsureki-mono (élő történelmi darab) 79, 166, 289
- Kawakami Otojirō frontnaplója* 86
- Kesa gozen* 106, 128, 261, 289
- Két év Keletáziában* 241
- Ki Musume* 237
- Kiichi Hōgen Harcászati Könyv* 150
- Kojima* 95, 290
- kolonializáció, koloniális, kolonializmus 14, 20, 47–48,
- 120, 139–140, 145, 159, 221, 230–231, 282
- Kosan* 138
- Koziki* 245, 246
- kultúrákat átszelő színház 19, 20, 28, 50, 52
- kulturális identitás 14, 22, 47,
- látens interkulturális színház 52, 57, 58, 59, 60, 91, 105, 119, 123, 163, 280, 283
- Lear király* 18, 153
- logocentrizmus, logocentrikus 32, 85, 132, 143, 163, 281, 283
- logosz 32
- Macbeth* 18,
- Madame Butterfly* 70, 134, 161, 230, 249
- Magda/Oththon* 15, 172, 179, 188, 189, 191, 197, 198, 283, 284
- Mahábhárata* 18, 20
- maiko (gésatanonc) 111, 158, 205, 238
- manifeszt interkulturális színház 52, 57, 109, 283
- Médeia* 18
- Megszabadulás a taiwani démontól* 117
- Meiji-megújulás 14, 15, 48, 61, 68, 69, 74, 78, 79, 80, 82, 86, 88, 139, 152, 166, 174, 240, 243, 253–254, 281, 284
- Meiroke Zasshi* 193, 194,
- mie 83, 223, 290
- Miss Saigon* 135

- Moszkvai Művész Színház 34, 170
 multikulturális színház 20, 50, 51, 52
Musume Dōjōji 47, 99, 149, 290
- Narancsvirág* 253
 naturalista-realista színház 34, 42, 85, 93, 170, 217, 256
 néprajzi kiállítás 206, 207, 212, 219, 220, 221, 248, 249, 272
 nihon buyō 100, 111, 112, 206, 224, 291
 niramí 223, 224, 236, 273, 280, 284, 291
 nő 36, 41, 53, 73, 74, 75, 76, 197, 291
Nóra/Babaház 15, 178, 179, 180, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 198, 283
- nyelvi válság 34, 37, 85, 281
Nyolcoan nap alatt a Föld körül 144, 147
- okyōgenshi 78, 82, 291
 onna-kabuki 80, 159, 291
 onna shibai 82, 291
 onna yakusha 82, 291
 onnagata 78, 83, 114, 117, 119, 121, 138, 142, 149, 154, 155, 159, 179, 200, 224, 291
 onnarashisa 176, 178, 291
 Opéra-Comique 72
 ópiumháború 64
Orcivali büntett 43
Orghast 18
- Osero (Othello)* 54, 153, 291
 Osztrák–Magyar Monarchia 13, 213, 239,
Otake 187, 198, 215, 237, 271, 272, 274, 276
 otogi shibai (tündérmese) 155, 291
Otthon/Magda 15, 172, 179, 188, 189, 191, 197, 198, 283, 284
Oya, Oya 237
- összefonódás (Verflechtung) 52, 56
 ötcikkelyes eskü (Gokajō goseimon) 65, 67
- Part of His Luggage* 237
Peking elfoglalása 42
 pekingi opera (jingju) 30
Pillangókisasszony 134, 251, 252, 261,
 posztkoloniális színház 47, 50, 51
 preinterkulturális előadás/színház 123, 163
Pygmalion 106, 212
- rangaku 69
 rasza 41, 291
 realisme extrême (extrém realizmus) 130, 217
 rōnin 77, 291
 ryōsai kenbo – lásd: jó feleség, bölcs anya
- sablonmódszer 217, 218
Sahoko 108

- Sairoku* 108, 153
 sakoku (zárt ország) 62, 63, 291
Salome 161, 180, 201
Sapho 108, 109
 sárga veszedelem 71, 72
 Savoy Theatre 72, 210, 246, 278,
Sayaate 95, 96, 98, 291
 seigeki (egyenes színház/drá-
 ma) 85, 141, 153, 283, 292
 Seitō 184, 198, 292
 sensōgeki 87, 292
 seppuku 107, 129, 276, 292
 sewa-mono (jelenkori darab)
 78, 292
 shingeki (új dráma) 88, 165, 166,
 169, 170, 179, 182, 283, 284,
 292
 shingekijoyū 12, 165, 292
 shinpa (új iskola) 81, 82, 87, 88,
 89, 147, 153, 166, 264, 282, 292
 shintō 66, 76,
 shosagoto (táncdráma) 78, 99,
 292
Soga 107, 292
 sógun 77, 78, 138,
 sógunátus 62, 65, 76, 138,
 sōshi 81, 84, 278, 292
- Színházreform Mozgalom 79,
 168
- Taifun* 253
Taiheiki 95
Teaházban 274, 276
- termékeny félreértés 37, 57, 137
 Théâtre de l'Œuvre 34, 42
 Théâtre Libre 34, 42, 170
They All Love Jack 237
Tosca 161
 transzkulturális színház 51, 52
- új nő (atarashii onna) 165,
 172–173, 176, 182, 187, 188,
 200, 287, 289
 Új Színészek Nagy Koalíciója
 88, 156
 ukiyo-e 70, 140, 145, 243, 251,
 293
Ukiyozuka hiyoku no inazuma 96,
 97, 293
- vertikális világkép 38
 világkiállítás 70, 91, 123, 126,
 127, 128, 129, 132, 139, 141,
 211, 220, 221, 227, 231, 242,
 243, 247, 254, 259 (lásd még:
 gyarmati kiállítás)
- wakashu-kabuki 77, 293
Warrenné mestersége 172, 180
 Waseda Bungaku 170, 293
- yarō-kabuki 78, 293
 yuna 77, 293
- zaju 54
 zangiri-mono (rövid hajviselet
 darab) 79, 166, 293

A Kronosz Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

A Kronosz Kiadó a Szakkiadók Társulásának tagja,
könyveink elektronikusan elérhetők, olvashatók és kereshetők
az Arcanum Adatbázis Kiadó által létrehozott

www.szaktars.hu
adatbázisban

Kiadja a Kronosz Könyvkiadó Kft.

Felelős kiadó: a kft. ügyvezetője

Felelős szerkesztő: Erőss Zsolt

Olvasószerkesztő: Bellus Ibolya

www.kronoszkiado.hu